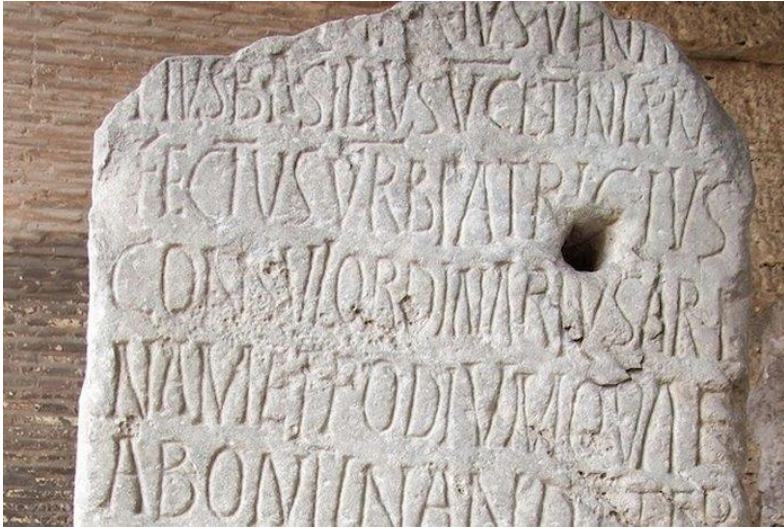


GAZETE: İLK ÖRNEĞİNİ M.Ö. 131'DE ROMALILAR ÇIKARDI

Dünyanın en eski gazetesi yaklaşık olarak 2150 yıl önce Roma İmparatorluğu'nda Acta Diurna adı ile çıkartıldı. İmparator tarafından çıkartılan bu gazete, günlük gazete olduğu kadar bir resmi gazete kimliğine de sahipti. "Acta Diurna" günlük olaylar anlamını taşır. Avrupa'da 1665'te yayımlanmaya başlayan bazı bilimsel dergilerin isimlerine, bu gazeteden esinlenilerek "Acta" kelimesi eklendi. Günümüzde Elsevier tarafından yayımlanan bilimsel dergilerden 64 tanesinin adında Acta kelimesi yer alır. Ülkemizde, bir kimya dergisi de Chimica Acta Turcica adıyla yayımlanmaya başlamıştı. Romalılar, Acta Diurna gazetesini çok sayıda katibe metal veya taş üzerine yazdırırdı. Gazetede; doğum, ölüm, festival, kraliyet ailesinin seyahatleri, yeni yapılan binalar ve savaşlarla ilgili haberler yanında yönetimin duyurmak istediği diğer haberler de yer alırdı. Gazetenin çok sayıda kopyası yaptırılır ve imparatorluğa bağlı eyaletlere iletildi. Gazeteler, halkın görebileceği yerlerde duvara asılarak okunmaları sağlanırdı. Bir süre sonra duvardan indirilen gazete arşive kaldırılırken yeni yazılan gazete onun yerine asılırdı. Batı Roma İmparatorluğu yıkıldıktan sonra gücü elinde toplayan Bizans İmparatoru, Acta Diurna'yı İstanbul'da bastırmadı ve gazete kapandı. Çin'de M.Ö. 200'lerde bir süre için imparatorlar tarafından bir gazete çıkartıldığı biliniyor ama gazetenin halka ulaşmadığı sanılıyor.



Dünyanın ilk gazetesi Acta Diurna

İlk basılı gazete Almanya'da yayımlandı

Avrupa'da elle yazılan haftalık gazeteler 1605'te yerlerini matbaalarda basılanlara bıraktı. İlk basılı gazete olan Relation aller Fürnemmen und gedenckwürdigen Historien, 1605'te Almanya'da basıldı. Ancak hükümet 1609'da gazeteye baskı uygulayınca gazetede sadece yabancı ülkeler hakkındaki yazılarla fiyat listeleri yayımlanabildi. Hollanda'nın ilk basılı gazetesi 1618'de yayımlandı. Amsterdam, o

dönemde dünyanın ticaret merkezi konumunda olduğu için yabancı dildeki gazeteler orada yayımlanırdı. Amsterdam'da 1620'de İngilizce, İtalyanca ve Almanca gazeteler basılmaktaydı. İngiltere'de; İtalyanca, Almanca, Macarca ve Fransızca haftalık gazeteler basıldı. Kısa sürede tüm dünyada yerel ve ulusal gazeteler basılmaya başlandı. İlk Türkçe-Arapça gazete, 1828'de Mehmet Ali Paşa tarafından Vakayi-i Mısriye adıyla Mısır'da bastırıldı. Vakayi-i Giridiye Gazetesi 1931'de Girit'te Türkçe-Yunanca yayımlandı. Aynı yıl, II. Mahmud'un emriyle Takvim-i Vakayi İstanbul'da Türkçe yayımlanmaya başladı. Daha sonra 1840'ta Ceride-i Havadis çıktı. İlk özel sektör gazetesi olan Tercüman-ı Ahval 1860'da yayımlandı. Tasvir-i Efkâr 1862'de, Muhbir 1866'da, Basiret 1869'da ve İbret Gazetesi ise 1870'te çıktı. Takvim-i Vakayi önce 1879'da sonra 1892'de kapatıldı. İstanbul'a yerleşmiş W. Churchill adlı bir İngiliz gazeteci Ceride-i Havadis'i çıkardı ama ilgi görmeyince kapandı. Tercuman-ı Ahval 1866'da, Muhbir Gazetesi 1867'de, İbret Gazetesi 1873'te ve Basiret Gazetesi de 1878'de hükümet tarafından kapatıldı. İkinci Meşrutiyet'ten sonra gazete sayısı 200'e ulaşmıştı. Cumhuriyet döneminde eski gazetelere yenileri eklendi. Cumhuriyete kadar gazeteciler usta çırak ilişkisiyle yetişirdi. Gazetecilik Lisesi 1948'de, İstanbul Gazetecilik Enstitüsü 1950'de, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu 1965'te kurulduktan sonra bu tür eğitim kurumlarının sayısı hızla arttı.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

